

– координацію робіт з підготовки і перепідготовки кадрів для м'ясної і м'ясопереробної промисловості.

При цьому перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язані з аналізом умов забезпечення ефективності функціонування і розвитку м'ясопереробної промисловості на основі формування відповідної моделі планування з урахуванням ступеня оптимізації розміщення підприємств, інтеграції з виробниками сировини і споживачами готової продукції, модернізації виробництва і реалізації інноваційно-інвестиційних проектів з використанням матричних методів, а також розробки оптимальної виробничої програми в умовах безлічі установок і процесів переробки сировини.

Література

1. Драган О. Основні напрямки рестру-

ктуризації підприємств м'ясної промисловості України // Економіка. Фінанси. Право. – 2000. – №11. – С. 3 – 6.

2. Мазуренко О.В. Стан і напрями розвитку м'ясопродуктового підкомплексу в Україні // Економіка АПК. – 2002. – №8. – С.59 – 65.

3. Яценко В.М., Прямухина Н.В. Реструктуризація підприємств м'ясопереробної промисловості в умовах ринкової трансформації.// Економіка АПК.-2004.-№4.- С.120-125.

4. Литвиненко Я.В. Сучасна політика ціноутворення. – К.: МАУП, 2001. – 152с.

5. Маламуд Д.Б. Проблемы и перспективы устойчивого экономического развития предприятий мясоперерабатывающей промышленности. – М.: Экономика, 2003. – 134с.

Статья поступила в редакцию 28.08.2007

О.В. КЛЕНІН, к. э. н.,

Институт економіки промисловості НАН України,

ІНФОРМАЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ

Проблема ефективності функціонування підприємства, галузі та взагалі економіки країни тісно пов'язана з необхідністю оновлення морально і фізично застарілих основних фондів, а також наявністю ресурсів для фінансування розвитку економіки. Важливим фактором активізації відновлювальної діяльності, спрямованої на підвищення фінансової зацікавленості підприємств у здійсненні інвестицій в оновлення основних засобів, є лібералізація їх амортизаційної політики.

Розробці науково-методичних засад управління процесом відтворення основних засобів присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, таких як: Фукса А.Е.[1], Борисенко З.Н. [2], Бобрової О.Г. [3], Кузьміної О.С., Князя С.В., Тувакової Н.В. [4], Мякоти В. [5] та ін. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць та істотні досягнення в цій галузі знань, низка завдань теорети-

ко-методичного забезпечення процесу амортизаційної політики промислових підприємств розроблена не досить повно, а тому вимагає уточнення й розвитку, що обумовило мету статті.

Забезпечення нормального плину процесу відтворення основних фондів вітчизняних підприємств в умовах необхідності формування двоаспектної амортизаційної політики підприємства передбачає трансформацію не тільки і не стільки виробничих ресурсів, скільки управлінських. Здійснені обстеження промислових підприємств дозволили зробити висновок, що необхідність обґрунтованого підходу до формування власної амортизаційної політики як системи управлінських рішень щодо забезпечення нормального плину процесу відтворення зношених та застарілих основних фондів не використовується ви-

© О.В. Кленін, 2007

шим керівництвом, і заходи щодо забезпечення цього процесу не плануються. У зв'язку із цим, при переорієнтації лібералізованої амортизаційної політики підприємства необхідним є створення спеціального підрозділу (або делегування відповідних функцій існуючим відділам, наприклад, планування, економічного та/або ремонтного), функціями якого будуть розробка та реалізація оптимальної амортизаційної політики підприємства. При цьому розвиток усієї сукупності елементів системи управління повинно бути спрямовано на забезпечення виконання потрібних функцій. Це стосується не лише структурно-функціонального забезпечення, але й кадрів, інформації, методів, що використовуються у процесі управління, та ін. Тому для забезпечення процесу формування обґрунтованої та ефективної амортизаційної політики підприємства рекомендуються наступні заходи:

а) створити спеціальний апарат керівництва (або делегувати функції вже існуючим підрозділам) з метою забезпечення управління та керівництва робіт щодо забезпечення нормального плину процесу відтворення та оптимізації плину процесу відшкодування основних засобів підприємства, який би був підпорядкований безпосередньо керівнику підприємства;

б) визначити необхідність виконання нових функцій та встановлення додаткових завдань щодо існуючих;

в) встановити кількісний та якісний склад спеціалістів підрозділу;

г) сформувати інформаційну підсистему прийняття управлінських рішень як передумови обґрунтованого вибору альтернативних рішень;

д) визначити необхідність у технічних засобах, забезпечити створення локальної комп'ютерної мережі;

к) розробити технологічні процеси здійснення функцій управління процесом відтворення;

л) сформувати комплекс методів управління.

При цьому необхідно дотримуватися наступних положень щодо окремих рекомендаційних елементів. Так, при форму-

ванні інформаційного забезпечення необхідно забезпечити повноту інформації, достовірність даних, релевантність інформації по відношенню до проблемної ситуації, своєчасність надходження інформації. Структурно-функціональне забезпечення має відповідати: ступеню структурного уособлення функцій управління відтворенням та узгодженню міжфункціональних зв'язків. Кадрове забезпечення повинно бути достатнім за чисельністю, рівнем кваліфікації, творчо орієнтованим та відповідальним. Техніка і технологія управління процесом відтворення основних фондів передбачає певний рівень комп'ютеризації управлінської діяльності та наявності відповідного програмного забезпечення. Методи управління повинні відповідати загальним цілям і завданням організації управління, та впливати на кінцеві результати виробничо-господарської діяльності підприємства.

Комплексний підхід до інформаційно-організаційного забезпечення обґрунтованого формування амортизаційної політики підприємства передбачає паралельне здійснення двох основних напрямів:

1. Формування програми (плану) відтворювальної діяльності підприємства.

2. Створення системи практичного забезпечення прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для здійснення першого напрямку комплексного підходу доцільним є визначення потенціалу оптимізації відтворення та відшкодування основних засобів. Тобто передбачається усунення невідповідностей між необхідними та фактичними параметрами функціонального базису відтворювальної системи підприємства. Методичний підхід до здійснення означеного процесу, розроблений у даній роботі, передбачає здійснення: аналізу стану відтворювальної системи щодо відповідності вимогам зовнішньої середовища; виявлення напрямів оптимізації відтворювальної діяльності підприємства; формулювання необхідних параметрів відтворювальної системи; визначення програми відповідних перетворень.

Другий напрям комплексного підходу обумовлює доцільність системного під-

ходу до забезпечення практичного обґрунтування амортизаційної політики підприємства в умовах її лібералізації. Він дозволяє представити її як систему вирішення проблемної ситуації. Така система складається із сукупності N підсистем з X власти-

востями, між якими існують K зв'язки. Останні можна описати за допомогою руху відповідних Y потоків у часі t . Зовнішні зв'язки при цьому здійснюються через входи A та виходи B означеної системи:

$$A_i(x_i, y_i) \rightarrow N_j(x_j, k_j, y_j, t_j) \rightarrow B_m(x_m, y_m)$$

де i, j, m – кількість характеристик відповідних підсукупностей системи.

Існуюча взаємозалежність повинна бути упорядкована таким чином, щоб забезпечити економічну доцільність кінцевих результатів. Адже промислове підприємство, як складна ієрархічна система взаємопов'язаних підсистем, однією з яких є відтворююча система, має у процесі свого функціонування пов'язувати усі економічні, соціальні, екологічні та техніко-технологічні чинники, що обумовлює багатоваріантність рішення у розрізі існуючих взаємозв'язків. Такі взаємозв'язки у процесі свого формування отримують у залежності від прийнятих управлінських рішень, конкретний кількісний та якісний зміст, що може варіюватися у часових межах, обумовлених технологічними та економічними обмеженнями.

Згідно розробленого підходу до прийняття управлінських рішень при формуванні обґрунтованої амортизаційної політики підприємства, систему інформаційно-організаційного забезпечення обґрунтованого вирішення проблемної ситуації у відтворенні та відшкодуванні основних засобів можна декомпонувати на відповідні підсистеми: діагностуючу, вироблення рішень, організації та виконання рішень, інформаційну. Наочно схема такої системи представлена на рисунку. Перервною лінією на схемі відзначено інформаційний потік у процесі забезпечення обґрунтування амортизаційної політики підприємства, відповідно безперечною лінією – управлінський потік.

Треба зазначити доцільність виділення інформаційної підсистеми, обумовлену необхідністю організації інформаційного забезпечення прийняття обґрунтованих

управлінських рішень, основу якого складають інформаційні процеси – процеси збору, зберігання, обробки та передачі даних з метою управління виробничим процесом та відповідними структурними підрозділами. Такі дані дозволяють повно та своєчасно провести аналіз проблемної ситуації, сформувані цілі, обмеження, варіанти рішень та визначити їх характеристики. Найбільш різнобічна інформація необхідна для оцінки переваг альтернативних варіантів рішень, аналізу можливих позитивних та негативних наслідків.

Сукупність інформаційних процесів умовно можна поділити на три групи:

- а) ті, які забезпечують вибір та формування цілей (цілеполягання);
- б) призначені для розробки програми дій (планування);
- в) ті, які забезпечують нормальний плин процесу, що управляється згідно заданої програми або плану (регулювання).

Традиційний підхід щодо аналізу стану будь-якої системи передбачає збір та обробку інформації відносно об'єктів даної системи та їх оточення, а тому й проведення спостереження. Спостереження, як спосіб збору даних, що характеризують загальні властивості та події, визначають базис інформаційної підсистеми. Під нею розуміємо систему збору, зберігання, накопичення, пошуку та передачі даних, які застосовуються у системі управління.

У загальному вигляді, отримання інформації пов'язано із здійсненням запитів, які потребують додаткової інформації або коригування існуючої. Обробка запитів потребує наявності в інформаційній підсистемі наступних можливостей:

- а) генерування нових даних – підсистема має бути спроможна здійснювати за-

пит до об'єкту управління з метою отримання необхідних даних;

б) зберігання отриманих та використаних даних – підсистема має бути спроможна повторно використовувати дані, які були отримані раніше і, можливо, вже використовувалися.

Для забезпечення необхідного рівня якості управління інформаційний процес повинен відповідати наступним характеристикам:

- а) повнотою і якістю інформації;
- б) цінністю та корисністю інформації;
- в) достовірністю та точністю інформації;
- г) актуальністю інформації, яка обумовлюється її “віком”;
- д) щільністю інформації;
- к) оперативністю та доступністю інформації;
- л) частотою використання певних видів інформації.

Досягнення означених передумов підвищення якості управління може бути здійснено завдяки: упорядкуванню системи діловодства за усіма функціями управління у відповідності із сучасними моделями організації та комплексування документів діловодства; підвищенню питомої ваги аналітичної та творчої роботи в апараті управління, у тому числі за рахунок вивільнення часу висококваліфікованих робітників при використанні засобів обчислювальної техніки; скороченню трудовитрат на інформаційну роботу, прискоренню перехідних процесів та підвищенню якості управлінських рішень; розробці та запровадженню методичних документів, які вміщують опис технології та організації роботи посадових осіб з раціональним рівнем агрегування інформації за її призначенням та кінцевим результатам; удосконалення системи контролю за виконанням планово-управлінської документації; організації автоматизованих робочих місць (АРМ) та підвищенню забезпеченості технічними засобами (у першу чергу, персональними ЕОМ та локальними обчислювальними мережами) для рішення трудомістких розрахункових та інформаційних за-

вдань.

Інформаційна підсистема як складовий елемент загального процесу формування амортизаційної політики підприємства, надаючи необхідні дані та здійснюючи відповідні спостереження, обумовлює можливість аналізу стану системи відтворення підприємства і визначення передумов її нормального функціонування, тобто має місце інформаційний зв'язок із діагностуючою підсистемою (рис. 1.).

Діагностуюча підсистема забезпечення управління процесом відтворення основних фондів передбачає практичне забезпечення комплексного, цілеспрямованого дослідження та аналізу стану системи відтворення, визначення передумов нормалізації її функціонування. Означене є вихідною базою для оцінки стану відтворювальної системи з точки зору інформаційного забезпечення визначення напрямів оптимізації амортизаційної політики підприємства та передумовою здійснення наступних етапів формування обґрунтованої амортизаційної політики підприємства. Формування запиту щодо отримання належної інформації для прийняття ефективних рішень на даному етапі цілеполягання потребує урахування того факту, що кожне нове рішення в управлінні виникає на основі раніше впровадженого рішення, дії за якого або вже закінчено, або відхилилися від первісного обраного напрямку, або вступили у протиріччя по відношенню до зовнішньої середовища. Початковою зовнішньою інформацією для аналізу стану системи відтворення є: інформація, що виникає за межами відтворювальної системи підприємства, – інформація про чинники зовнішньої варіативності амортизаційної політики підприємства.

Необхідність генерування означених інформаційних потоків обумовлює доцільність формування системи моніторингу змін зовнішньої середовища. Початковою внутрішньою інформацією є дані щодо відповідності функціонального базису системи відтворення вимогам зовнішньої середовища. Останні призначені для визначення чинників внутрішньої варіативності амортизаційної політики підприємства, та характе-

ризуються необхідністю розрахунку: амортисткості; коефіцієнтів відновлення; фондорентабельності; покриття (абсолютної ліквідності); швидкої (поточної) ліквідності; фінансової автономії; забезпеченості власними оборотними коштами; фінансової стійкості; платоспроможності; фінансової незалежності капіталізованих джерел; чистої рентабельності реалізованої продукції; операційної рентабельності ре-

лізованої продукції. Динаміка означених показників обумовлює зміни напрямів оптимізації амортизаційної політики підприємства та створення бази даних – упорядкованої сукупності даних, призначених для зберігання, накопичення та обробки. При цьому отримана необроблена інформація є предметом праці в інформаційному процесі управління, а оброблена – продуктом праці.

Рис. 1. Поточкова схема формування обґрунтованої амортизаційної політики підприємства

Підсистема прийняття рішень передбачає організацію системи обліку ремонтних витрат, що виступає передумовою визначення оптимального терміну експлуатації основних засобів з урахуванням впливу лише фізичного зносу. Моніторинг зовнішньої середовища щодо темпів НТП та конкурентної ситуації на цільовому ринку визначає можливість урахування впливу процесу морального зносу на основних засобів, які використовуються на підприємстві. Отримана у результаті інформація при-

значена для обробки. У сукупності із інформацією щодо напрямів оптимізації амортизаційної політики згідно вимог зовнішньої середовища, постає можливим вибір оптимального варіанту. Такий цикл вироблення рішення буде повторюватися до тих пір, доки не буде отримано усієї сукупності необхідної інформації, або внаслідок відсутності часу прийдесться приймати рішення на основі інформації, що є у розпорядженні. Цей цикл може бути перерваним, якщо витрати на отримання та/або уточнення

інформації будуть невинуватені.

Підсистема організації та виконання рішень передбачає здійснення вибору оптимального варіанту амортизаційної політики підприємства. Результатом такого процесу є сукупність команд, що передаються об'єкту управління, який до того ж сам може бути джерелом команд. Команда – повідомлення, яке передається з метою здійснення впливу на поведінку об'єкту управління.

Таким чином, методичні та практичні основи формування обґрунтованої амортизаційної політики, які знаходяться у тісному взаємозв'язку, дозволяють втілити у життя розроблені рекомендації щодо обґрунтування амортизаційної політики вітчизняного підприємства в умовах її лібералізації.

При цьому з метою підвищення наукової цінності запропонованої потокової схеми формування обґрунтованої амортизаційної політики підприємства подальших досліджень вимагає оцінка її ефективності при випробуванні та впровадженні

цієї схеми в діяльність промислового підприємства.

Література

1. Фукс А.Е. Амортизація і оновлення основного капіталу: теорія і практика / Київський держ. екон. ун-т.– К., 1996. – 160 с.
2. Борисенко З.Н. Амортизаційна політика. – К.: Наук. думка, 1993. – 135 с.
3. Боброва О.Г. Амортизаційна політика у відтворенні основних засобів // Економіка АПК. – 2000.– № 4. – С. 54 – 61.
4. Кузьмін О.С., Князь С.В., Тувакова Н.В. Амортизаційна політика підприємства // Фінанси України. – 2002. – № 12. – С. 20 – 25.
5. Мякота В. Амортизация: налоговый и бухгалтерский учет // Налоги и бухгалтерский учет. – 2003. – № 16(88). – С. 23 – 51.

Статья поступила в редакцию 28.08.2007